

ОБРАЗОВАНИЕ В МУЗЕЯ – СЪВРЕМЕННИ ИНОВАТИВНИ ПОДХОДИ

Антоний Станимиров, Арсени Колев

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: В началото на XXI век терминът „музей“ придобива ново и съвременно значение. Освен на учреждение, което събира, съхранява и излага различни предмети с културно-историческа ценност, музеят придоби и някои нови значения, свързани с образованието. В този контекст музеите изградиха нови политики с цел да разширят своите дейности, както и да удовлетворят образователните потребности на обществото. С малки изключения почти всички музеи в България изградиха свои индивидуални образователни програми, насочени към различни възрастови групи. Тази промяна доведе до внедряването на нови иновативни методи, които значително ускоряват процеса на интеграция.

Ключови думи: музеи, неформално образование, иновативни подходи, културно наследство, педагогическа дейност.

Въведение

Съвременното формално образование е широко дискутирана тема не само в България, но и по целия свят. Най-честите въпроси, които възникват, са: „Кои са най-новите иновативни педагогически подходи в съвременното образование?“, „Как се развива музейно-образователната среда и как се приема от обществото?“. Отговорите на тези въпроси са неизброими, защото това е една обширна система, която непрекъснато се изследва във всички развити страни по света. Ситуацията в съвременното образование непрекъснато се трансформира, като основната причина за това са новите подходи на преподаване, както в учебните заведения, така и в музеите.

Световната пандемия, породена от вируса SARS-CoV-2 през 2020 г., променя трайно образователните политики в глобален аспект. Почти всички училища и университети в България преминаха от традиционно към онлайн образование. Разбира се, това реструктуриране породило множество дискусии между привържениците на традиционното образование и тези, които подкрепят онлайн формата му. Независимо от противоречията онлайн образованието може да бъде категоризирано като нов иновационен педагогически модел/подход, който все повече ще навлиза в българската, а и в световната образователна система¹.

Всеизвестен факт е, че България има много добре развита музейна мрежа. Във всичките 27 областни града има по няколко музея, които през последните няколко години се развиха изключително много. Това се дължи както на държавната подкрепа, така и на програмите за развитие на регионите в Европейския съюз, които чрез финансова помощ подпомагат

тяхното развитие и благоустройство. През последните няколко години се наблюдава трайна тенденция, свързана с образованието и по-конкретно – с музейното образование. В този случай музейното образование е спомагателен инструмент, целящ да подпомогне традиционното образование в училищата и университетите, както и да облагороди културния живот².

Методология на изследването

Авторите прилагат методите на подбор, анализ и синтез на информационни източници и публикации, насочени към представяне на базови теоретични постановки относно съвременните образователни инициативи в музейна среда.

Резултати

Към днешния момент има разнообразни дефиниции на термина „музейно образование“. В тази насока може да се отбележи, че музейното образование е съвкупност от дейности, целящи да подпомогнат традиционното училищно образование. Тези методи и подходи са многообразни. Ако съпоставим училищното образование с музейното, ще установим, че по някои критерии те се различават съществено. Например в традиционното образование голяма част от учебния материал е теоретичен, тоест се базира главно върху фактология³.

Според някои специалисти в областта на педагогиката, образованието в музейна среда е неформално и не е регламентирано в нормативен акт. Поради тази причина повечето музеи в България имат собствени образователни програми, които много често се изпълняват по проект с училища и неправителствени организации. Като се визират иновативните педагогически подходи, трябва да се отбележи, че музейната образователна среда е пряко свързана с музейните образователни програми на самите музеи, целящи да затвърждават знанията, генерирани от традиционното образование [1].

Мнозинството от музеите в България имат изработени собствени образователни програми, насочени към различни целеви групи. Съобразно спецификите на тези програми те обединяват в себе си следните занимания:

- беседи с ученици от различни възрастови групи на различна тематика;
- открити уроци с експерти в областта на етнографията, археологията, историята, приложните изкуства и др.;
- организиране на работилници, ателиета за изготвяне на различни предмети, свързани с празници, обичаи и култура;
- представяне на интерактивни музейни обиколки, които са достъпни чрез интернет мрежата;
- презентации на различни теми;
- игри със състезателен характер, които са така подбрани от

специалистите, че да развиват креативността на учениците.

Ако направим сравнение между един традиционен урок в училище и такъв в музей, ще установим, че те протичат по различен начин. Пример може да бъде даден с отбелязването на годишнина от героичната смърт на поета революционер Христо Ботев. В училище урокът би се провел единствено от учителя, който ще разкаже историческите факти около личността на Ботев и неговия бележит подвиг. Но когато такъв урок се осъществи в музей, той ще бъде представен по друг начин – с различни педагогически подходи [2].

Необходимо е да се уточни, че музейното образование не цели да дублира учебния процес в училищата, а напротив, стремежът е той да бъде подпомогнат. Освен това, когато се провежда беседа или урок в музея, пред учениците се представят две опорни гледни точки – на учителя и на музейния специалист. Друг важен аспект е, че всеки ученик може да вземе участие в беседата и да изкаже мнение – за разлика от училищния урок, при който съществува времево ограничение и обикновено не остава време за беседа с учителя след края на занятието.

Друго съществено значение на музейното образование е, че музейните специалисти могат да организират творчески работилници, в които ученици да изработват различни сувенири, поздравителни картички, глинени съдове, предмети, свързани с народни вярвания, традиции, празници, религии и много други.

Обикновено музейните експерти организират екипни състезания. С тях се цели учениците да свикнат да работят в екип – неоспоримо важно умение, без което човек трудно би се приобщил към един колектив [2].

Освен всички изброени качества музейното образование предлага на различните възрастови групи реалната възможност да се докоснат до културното наследство. Именно това влияе за изграждането на отношение към него и е от съществено значение, защото по този начин се променят някои черти в манталитета и народопсихологията. Придобиването на нови знания и тяхното прилагане на практика обуславят вземането на важни решения, пред което учениците се изправят след завършване на своето образование. Изборът на професия е труден и затова в музеите често организират беседи на тази тема.

Разширяването на музейно-образователната среда има благоприятен ефект и върху дейността на самите музеи. Това значително се отразява на популяризирането им, което, от друга страна, разкрива нови хоризонти за развитие, адаптация, както и обмен на опит с други музеи, гарантирайки устойчиво развитие на образованието и културата като цяло. За да се случи това, е необходимо фокусът да бъде насочен към реципиентите, които са основният потребител на знания [3].

Заклучение

В обобщение трябва да се отбележи, че неформалните музейни образователни програми трябва да съдържат практически елементи – беседи, уроци, игри и др., които да допълват формалното образование. В тази насока се стига до извода, че музейното образование не е хаотичен процес, а напротив, то притежава голяма когнитивна сила, използва разширен педагогически инструментариум и има конкретна професионална и дидактическа насоченост. С течение на времето тази неформална образователна практика ще придобива все по-голяма популярност в образователните политики на държавите, тъй като образованието е неизчерпаем ресурс за повишаване на жизнения стандарт и за разрешаване на множество проблеми.

Благодарности: Статията е реализирана по научно-изследователски проект на тема „Изследване на съвременни образователни програми на културни институции в България“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“, Договор КП 06-М35/3 от 18.12.2019 г.

Бележки

¹ **Krasteva, S.** Muzejnata realnost i neyniyat pedagogicheski aspekt. – V: *Elektronno spisanie LiterNet*, № 12 (97), 2007. <http://liternet.bg/publish22/s_krasteva/muzeinata.htm> (23.06.2020)

[**Кръстева, С.** Музейната реалност и нейният педагогически аспект. – В:

Електронно списание LiterNet, №12 (97), 2007.

<http://liternet.bg/publish22/s_krasteva/muzeinata.htm> (23.06.2020).]

² **Totseva, Yanka.** Balgarskite uchiteli i elektronnite resursi za obrazovatelni tseli. – V: *Blog* na Yanka Totseva, 13 may 2019 g. <<http://ytotseva.blogspot.com>> (na 23.06.2020)

[**Тоцева, Янка.** Българските учители и електронните ресурси за образователни цели. – В: *Блог* на Янка Тоцева, 13 май 2019 г.

<<http://ytotseva.blogspot.com>> (23.06.2020).]

3 **Ivanova, A., V. Atanasov, V. Stoykova i dr.** Rolyata na inovatsionnite obrazovatelni tehnologii i didakticheski modeli za adaptirane na obrazovatelnata sistema kam digitalnoto pokolenie (iz opita na Rusenskiya universitet). – V: *Balgarski virtualen universitet*, 2017. < <http://www.bvu-bg.eu>> (23.06.2020).

[**Иванова, А., В. Атанасов, В. Стойкова и др.** Ролята на иновационните образователни технологии и дидактически модели за адаптиране на образователната система към дигиталното поколение (из опита на Русенския университет). – В: *Български виртуален университет*, 2017). < <http://www.bvu-bg.eu>> (23.06.2020).]

References/Литература

1. **Varbanova, S.** Neformalno i formalno – efekti na svarzanostta. – V: *Pedagogika*, 2018, 1, s. 16.

[**Върбанова, С.** Неформално и формално – ефекти на свързаността. – В: *Педагогика*, 2018, 1, с. 16.]

2. **Mishkova, I.** Obrazovanie v muzeya. Sastoyanie i perspektivi v Bulgaria. Sofia: Gutenberg, 2015.

[**Мишкова, И.** Образование в музея. Състояние и перспективи в България. София: Гутенберг, 2015.]

3. Nedkov, S. Muzei i mezeologia. Sofia: Lik, 1998.

[Недков, С. Музеи и мезеология. София: Лик, 1998.]

За авторите

Антоний Станимиров е зачислен като докторант към катедра „Култура, историческо наследство и туризъм“ във Факултета по библиотекознание и културно наследство при УниБИТ. Темата на дисертационния му труд е „Българските военни паметници в периода от 1912 до 1944 г.“. Научните му интереси са насочени главно в областта на културно-историческото наследство и историята.

За контакт с автора: a.stanimirov@unibit.bg

Арсини Колев е докторант към катедра „Култура, историческо наследство и туризъм“ във факултета „Библиотекознание и културно наследство“ при УниБИТ. Научните му интереси са насочени главно в областта на културно-историческото наследство, българската еврейска общност, културата и образованието. Основните му проучвания са насочени към ролята на еврейската общност в образованието и културата на България, както и към социализацията на еврейското културно наследство.

За контакт с автора: a.kolev@unibit.bg